A MADÁCH-PÁLYÁZAT NYERTESE

A Fővárosi Operettszínház egykori statisztája neves színészként látogatott haza Tel Avivból. Itthon a *László Pál* művésznevet választotta. Odakint eredeti családi nevét viseli, Éli Paul Leichntnernek hívják. Huszonhét évvel ezelőtt ment el, most jár itthon először.

— *Hogyan szánta rá magát a nagy útra?*

— A Magyar Rádió Szülőföldünk című adása Az ember tragédiájával kapcsolatos három kérdést tartalmazó pályázatot hirdetett meg a világ különböző kontinensein élő magyarok számára. A Tragédia minden szava örökre belémvésődött. Nekirugaszkodtam és három oldalt írtam arról a megrendítő élményről, amikor amatőr színjátszók Izraelben idősebbek és fiatalok csoportjának héberül szólaltatták meg Madách remekművét. A közönség napja nehéz fizikai munkával telt el. Azt hitték, este könnyed vígjátékkal szórakoztatják majd őket. Az első percek meghökkenését mohó érdeklődés, feszült figyelem követte. Madách győzött héberül is.

A Tragédiát *Arigdon Hammeriri* fordította, (magyar neve Feuerstein Kova Albert), Ady hajdani jóbarátja, s Madáchon kívül Ady és Petőfi költészetének héber átültetője. Írásomra a Magyar Rádió válasza három hét múlva jutott el hozzám: megnyertem a pályázatot, jutalmam első osztályú repülőjegy Budapestre, és két hét üdülés a margitszigeti Thermálszállóban. Azóta mintha álomban élnék . . .

— *Hogyan eresztett gyökeret Izraelben?*

— Amikor 1957-ben kijutottam Tel Avivba, hamarosan sikerült Thália Színpad néven magyar színházi együttest kovácsolnom. Azóta annak vagyok mindmáig az igazgatója, főrendezője, táncos komikusa, impresszáriója. Sőt, magam írok két-három személyes aktuális jeleneteket. A szereplők mind ott élő magyar ajkú színészek. Székhelyünk Tel Aviv, de hetenként kétszer utazó színházzá alakulunk át, másutt is előadjuk műsorainkat. Egy-egy darabot hat alkalommal játszunk, utána másikat próbálunk. Eleinte tízszer is előadtuk egyiket-másikat, de a magyarul értő közönségünk már megcsappant, mert kiöregszik. A fiatalok inkább héber nyelvű színházba járnak.

— *És maga játszik-e héberül is?*

— Megtanultam a nyelvet, föl is léptem a Haifai Héber Színház színpadán, 1957-ben az Anna Frank naplójában. Jeruzsálemben a Két úr szolgájában játszottam, de sajnos az akcentusomon ma is érezhető, hogy nem ott születtem. Ám a színházon kívül akad másféle elfoglaltságom is. Hét év óta a Tel Aviv-i Aggok Háza kulturális életének a felelőse, irányítója vagyok. Megszerveztem az idős amatőrök tánccsoportját, színjátszó együttesét, és hetenként egyszer velük is utazom jó néhány vendégszereplésre. Azonkívül állandó külső munkatársa vagyok az Új Kelet című magyar nyelvű napilapnak. Korrektorként dolgozom, és színházi vonatkozású cikkeket írok. Izraelben igen sokrétű és színvonalas a színházi élet. És mostanában több kiváló hazai magyar művész lépett föl nagy sikerrel az országban.

— *Hogyan emlékszik vissza a hazai szereplésére az Operettszínházban?*

— Honthy Hannának — aki édesanyám iskolai osztálytársa és jó barátnője volt — köszönhettem, hogy az Operettszínházba kerültem. A Luxemburg grófjában azt kérdeztem tőle: „Táncol-e velem, grófnő?" Mire ő: „Hogyne, kis hadnagyom." És már ki is libbentem vele a színpadról. Ennyi jutott a statisztának, aki egykor voltam. Idehaza nem sikerült érvényesülnöm a színpadon, azért is utaztam ki, mert a színészi pálya izgatott leginkább.

— *Mik a legközelebbi tervei?*

— Amint visszautazom Izraelbe, cikksorozatot írok csodálatos itthoni élményeimről. Boldog vagyok, hogy hazalátogathattam. És hálás azért a sok kedvességért, amelylyel elárasztottak. **(gách)**

A XIII. Debreceni Jazz Napokon, a harminc magyar és külföldi együttest, szólistát felvonultató jamboree-n a kortárs jazz majd' minden jelentős irányzata képviseltette magát. Kevés olyan program akadt, amely egyértelműen besorolható egyik vagy másik kategóriába. Részben azért, mert a mai jazz — megújulása érdekében — a korábbinál jóval *több forrásból* igyekszik meríteni, részben pedig mert sok olyan művészt hallhattunk, akinek a produkciója még (már) *nem kategorizálható.* A *fúziós törekvéseket* tükröző koncertek világosan bizonyították, hogy a jazz küszöbön álló korszakváltása nem pusztán a műfaj „magánügye".

A Kölcsey Ferenc Művelődési Központ táncterminek szerény befogadóképessége miatt csak kevesen hallhatták a „zeneművész" *Jiri Stivin* legújabb, önálló programját. A klublétszámú közönség olyan szólóműsort hallhatott „Solo System Band" elnevezéssel, amelyben a *„Band"-et, a zenekart Stivin egymaga alkotta.* A session-szerű előadás egy része, az általa összeállított zenealap, szalagról szólt, a másik rész élőben hangzott el. Az „egyszemélyes zenekar" teljesítménye előadói bravúr. A frappáns ellenpontozás, a sziporkázó humor igazolta, hogy a műfajok igen közel kerülhetnek egymáshoz.

A *Horváth Péter—Faragó Antal duó* volt a jazznapok egyik magyar vonatkozású attrakciója. A Honnan jövünk? Mik vagyunk? Hová megyünk? című Gaugin-kép ihlette, fúvós- és ütőhangszerekre komponált eredeti hangzású, vibrálóan izgalmas, szorongó szépségű zenét adtak elő.

Csak egy karnyújtásnyira van ettől a zenei világtól *Szabados György* (zongora) és a világ tavalyi legjobb altszaxofonosa, *Anthony Braxton* produkciója. A free jazz két kimagasló elkötelezettje, az egyéni és együttes játék ritkán hallható szintézisét hozta létre.

A japán *Takeo Moriyama kvartett* elemi erejű muzsikát játszó dob-bőgő-szaxofonok felállású formációt a tökéletes hangszertudás mellett egészen kivételes improvizációs készség jellemzi.

Budapesti bemutatkozása után Debrecenbe is eljött *Paul Motian,* a jazz-dobolás egyik élő klasszikusa. Az amerikai muzsikus ezúttal is trióját mutatta be. Az új felállás részben új hangzást eredményezett. Motian továbbra is a (gitár) egyénisége a meghatározóbb. A trió hangja így kis-„háttérből" irányítja szólistáit, akik közül *Bill Frisell* sé hűvös, „elidegenítő" hatású volt. A szaxofonos *Joe Lovano* rögtönzései óvatosnak tűntek.

Dresch Mihály együttese igen jól összedolgozott, egységes zenekari hangzást produkált. Sajátosan fanyar hangvételű, népzenei elemeket felhasználó számaik hol groteszkbe, hol abszurdba hajlanak.

A két brazil muzsikus, *Egberto Gismonti* és *Nana Vasconcelos* a brazil népzenén kívül afrikai, arab, indiai elemekkel gazdagítja sound-jukat, amelynek legfőbb vonása a „stílusok fölöttiség"; a muzsika — egyéniségük belső szabadságából következő — korlátlan áradása.

Az utolsó estén lépett a közönség elé az NSZK-beli *Rainer Brüninghaus triója.* A zongorista együttese tavaly elnyerte a legjobb nyugatnémet zenekar címet. Szándékosan vállalják annak a kockázatát, hogy melódikus, érzelmes muzsikájukat sokan nem találják elég „jazzes"-nek. A nagyívű dallamokat tömör zenekari hangzás támasztja alá, melyben Brüninghaus (billentyűs hangszerek), Markus *Stockhausen* (trombiták) és *Freddie Studer* (dob) az akusztikus és elektromos hangszerek kivételes harmóniáját valósítja meg.

A kortárs jazz megújítóinak egyik legjelesebb társulata, a *Brötzmann Workshop Band* zárta — mintegy a fejlődés nyitottságát jelképezve — a Debreceni Jazz Napok négynapos rendezvényét. Különleges hangeffektusaikkal olyan világba vezették hallgatóságukat, amely ismeretlen ugyan, de nem idegen számunkra. *Jay Oliver* (bőgő), *Walter Brötzmann* (szaxofon), *Kieth Tippett* (zongora), *John Tchisai* (szaxafon), és *Larry Stabbins* (pozan) improvizációszerű hangörvényei az érzékekre, az ösztönökre hatnak.

J. Király István

Képeinken: Egberto Gismonti, Jay Oliver és Anthony Braxton (Fotó: Mencseli Tibor)

JAZZNAPOK DEBRECENBEN

A NYITOTTSÁG MŰVÉSZETE